

John McEnroe tenislariaren mugimenduak, keinuak eta begiradak baliatzen ditu 'L'empire de la perfection' dokumentalak.

Artxiboetatik abiatutako filmak

2018ko Berlinalen

Historia berrikusten

"Zinemak gezurrak esan ditzake, kirolak ez". Hauxe da Julien Faraut zuzendari frantsesaren *L'empire de la perfection* (2018) pelikularen ardatza. Ideia Godarden elkarrizketa batetik dator: "Giza gorputzak gezurrik esan gabe jarraitzen duelako ikusten dut oraindik kirola. Politikak, zinemak eta literaturak gezurrak esan ditzakete, kirolak ordea, ez". *L'Équipe* kirol aldizkarian aurkitutako hitz hauek bihurtu zituen bere pelikularen oinarri Farautek. Kasu honetan, *gezurrik esan gabe jarraitzen* duen gorputza John McEnroe tenislariarena da. Garai hartako jokalaria onena ikusiko dugu koloretako 16mm-tan 1984. urtean. Ikusi edo, hobeto esan, berrikusi.

Lur Olaizola
@lur_olaizola

Pelikula hau joan den otsaileko Berlinale zinemaldiko Forum sailean estreinatu zen eta zinema aretoa ia zutik jarri zen Parisko lur gorrian McEnroe-ren tantoak ikustean. Ikustean edo, hobe esanda, berrikustean. Farauten saiakera zinematografikoak hainbat lotura proposatzen ditu zinemaren eta tenisaren artean: mugimendua eta denbora; tenislari eta fikziozko pertsonaia baten antzekotasuna; edo jokalaria batek pistetan drama eraikitzeak daukan boterea. Badirudi Tom Hulse aktorea McEnroerengan oinarritu zela Milos Formanen *Amadeus* prestatzeko eta Serge Daneyk, itzal handiko zinema kritikariak, hamar urtez idatzi zituela tenis kronikak *Libération* egunkarirako. Izan ere, Daneyren idatzi batek jasotzen duen gertaera aurkituko dugu *L'empire de la perfection* pelikulan ere: 1984. urteko ekainaren Sean Roland Garrosen parte hartzen ari ziren tenislariak kexatu ziren kamerek eta argazkilarien flashek egiten zuten zarataz. McEnroeren kasuan, ez zen berria medioekin iskanbila sortzea: "Bezperan telebista kamera baten kontra jaurti zuen pilota eta begirada batez birrindu zituen garabi baten gainean munduan bakarrik zeudelakoan ozen hitz egiten ari ziren bi teknikari", azaltzen du Daneyk. Begiratu funditzaile hau Farauten pelikulan ikus dezakegu. Ikusi edo, hobeto esan, berrikusi. Zuzendariak hamabost urte eman zituen Frantziako Kiroi Institutu Nazionalan lanean eta bertan Gil de Kermadec dokumentalgilearen irudiak aurkitu zituen. Artxibo irudiak. Kermadec-ek tenisa irakasteko filmak egiten zituen eta McEnroe-ren jokatzeko erarekin hain obsesionatuta zegoen, tenislaria behin eta berriro filmatu zuela. Ez zituen tenis partidak filmatzen, tenislaria bakarrik filmatzen zuen: ezkeraz eginiko sakeak, hanken eta besoen mugimenduak, arbitroekin eztabaidak, bai eta Kermadec-en Arri SR kamerak egiten zuten zaratari botatako begirada birrintzaileak ere. Iraganeko keinuen artxibo irudiak.

Waldheim ez! Waldheim ez! Waldheim bai!

L'empire de la perfection ez da izan aurtengo Berlinaleko Forum sailean ikusi diren filmen artean artxibo irudiekin egindako pelikula bakarra. Izan ere, dokumental onenaren saria Ruth Beckerman austriarrari eman diote *Waldheims*

Walzer filmagatik. Proposamen honetan ere, 80ko hamarkadako artxibo irudiak ditugu baina, kasu honetan, zuzendariak berrikustarazten dizkigun keinuak Kurt Waldheimenak dira, Austriako presidente oiharenak: "Kurt Waldheim eta bere begitarte sorra. Bere eskuak oroitzen ditut, bere irribarrea eta lehen andrea izango zenaren perlak. Armonia aldarrikatzen zuen apaiz keinuak eginez. Telebista frantsesa ere obsesionatuta zegoen bere eskuekin. Austriako jendea besarkatu nahi zuela zirudien, liluratu".

Artxibo irudi hauek beste berezitasun bat daukate, batzuk Beckermanek berak filmatu baitzituen. 1986. urtea zen, Waldheim bere burua aurkeztu zuen Austriako presidente izateko eta Beckerman hautagaiaren aurkako mugimenduko aktibista zen. Protestak eta manifestazioak hasi ziren Kurt Waldheim, 1972tik 1981ra Nazio Batuen Erakundeko idazkari nagusia izan zen Waldheim bera, nazien kolaboratzailea izan zela frogatzen zuten dokumentu eta irudi batzuk argitaratu zirenean. Hautagaiak behin eta berriro ukatu zuen eta eman zuen erantzun bakarra ezezko biribila izan zen. Dirudieenez, politikarien gorputzak badira gauza gezurrak esateko. Aurtengo Berlinalean aurkezturiko filmak zuzendariaren artxibo pertsonala nahasten du artxibo kolektiboarekin, nazioarteko medioek 1986. urteko martxotik ekainera bitartean egin zuten kasuaren jarraipena ere erakutsiz. *Waldheims Walzer*-ek mun-

taketa bizkor eta askotan umoretsu baten bitartez, herrialde baten historia eta memoria birpatsatzera gonbidatzen gaitu. Iraganeko aztarnei jarraituz, iraganeko irudiak berriro ikusiz, egungo Austria neofaxista sortzen joango da gure begien aurrean. Azken finean, 1986. urteko ekainaren 8an hauteskundeak irabazi zituen Waldheim eta Beckermanen panoramika bikain batek erakusten duen bezala: "Waldheim ez! Waldheim ez! Waldheim ez!" garrasi egiten duten manifestariekin hasten den plano luzea, "Waldheim bai!" esaten duen gizon batekin bukatuko da. Iraganeko irudiek oraina ikustarazteko ahalmena daukate.

Boto txartel horia ala berdea?

Ruth Beckermanek plano hori filmatu zuen urte berean, Kristina Konrad Uruguaiako kaleetara atera zen María Barhoumekin batera, U-matic kamera batekin jendeari bakea zer zen galdetzeraz. "Zer da bakea zuretzat?". Hamabi urteko diktaduraren ondoren (1973-1985), 1986. urtean amnistia lege berri bat ezarri zuten Uruguain. Hori zela eta, diktaduran parte hartu zuten eta giza eskubideen aurkako krimenak egin zituzten militarrek inolako zigorrarik gabe gelditu ziren, inpunitatea eman zieten eta. Herritar batzuen haserreak eta mobilizazioek lortu zuten erreferendum bat egin zedin. "Zer da bakea zuretzat? Eta justizia?". *Unas preguntas* pelikula ere estreinatu da aurtengo Berlinaleko Forum sailean. Pelikula ikaragarria

da. Izugarrizko dokumentu historikoa. Legea ezarri zutenetik 1989. urtean erreferenduma egin zen arte Konrad eta Barhoumek filmatutako irudi guztiak ikusiko ditugu, gordinean, garai-ko kanpaina politikoeekin tartekatuta. Lau ordutan Uruguai zeharkatuko dugu: landatik hirira, auzorik aberatsenetik behartsuenera. Klase, arraza, genero eta adin guztietako pertsonak ikusiko ditugu kameraren aurrean hizketan. “Zer da bakea zuretzat?”. Eta hain erraza dirudien galderak ez die gorputz horiei gezurrik esaten utziko. Elkarrizketa trebe batzuetan zalantzak ziurtasun bilakatzeko ikusiko ditugu, gorputz iheskorrak geldirik gelditzen eta errespetua eragiten. Elkarrizketa trebe hauetan mina, manipulazioa eta mendekua ikusiko ditugu, Montoneroak eta desagertuak, historia eta memoria. Ikusi edo, hobeto esan, berrikusi. Eta bukaeran beste zerbait ikusiko dugu, beste zerbait berrikusiko dugu: 1989. urteko apirilaren 16ko erreferendumaren derrigorrezko botazioan hori koloreko boto txartelek berdeei irabazi zieten, amnistia legea onartuz eta Uruguairi hamabi urteko diktaduraren errepasoa ukatuz.

Zorionez, Kristina Konradek, irudi hauek filmatzen hasi eta 32 urte geroago, *Unas preguntas* pelikula egin du Uruguai-ko historia bere erara birpasatuz eta ikusgai eginez. Eskerrak orain dela 32 urte filmatu zituen irudi horiek ez zirela galdu, ezabatu, usteldu, desagertu; irudien desagertuarekin batera,

Austriako eta Uruguai-ko iragan politikoa berrikusteko aukera eskaini dute aurtengo Berlinalean ikusi diren ‘Waldheims Walzer’ eta ‘Unas preguntas’ filmek.

herrialde oso baten historiaren zati bat desagertu zitekeen eta. Hona hemen artxiboaren garrantzia eta artxibozainen berebiziko ardura. Herrialde baten memoriaren, irudien eta soinuen zaindari, babesle, eragile. Ogibide liluragarria eta boteretsua da benetan.

Gurera etorrita, pozgarria da egun, artxiboen prekarizazio eta utzikeria garaietan, Elías Querejeta Zine Eskolak eskaintzen duen graduondoko bat Artxiboa izatea. Dudarik gabe, erresistentzia keinu bat da. Datorren urtean taldea osatuko duten hamabost ikasleek irudiak eta soinuk zaharbertzen ikasiko dute, materiala aztertzen, proiektatzen, gordetzen. Batek daki haietako nork egin nahiko ote duen artxibo pelikula bat. Agian, hilabete honetan 40. urteurrena ospatzen duen Euskadiko Filmategiak ikasle horri gordeta daukan materialen batekin lan egiten utziko dio. Edo agian, EITB-ren artxiboan murgiltzeko aukera izango du. Nork daki. Agian datorren urteko Berlinaleko Forum sailean hemengo artxibo irudiekin egindako pelikula bat ikusteko aukera izango dugu. Horrela bada, hemengo historia ikusiko dugu. Ikusi edo, hobeto esan, behingoz, berrikusi. ■

» Artxibo irudiekin egindako zenbait filmek arreta deitu dute Berlingo zine jaialdiko Forum sailean, tartean dokumental onenaren saria irabazi duen *Waldheims Walzer*

» “Zer da bakea zuretzat?” galdetuz, Uruguai zeharkatu zuten Kristina Konradek eta María Barhoumek diktadura bukatu zenean. 32 urte geroago berreskuratu dituzte irudiak, herrialde baten memoriari ekarpena eginez

» John McEnroe tenislariak begirada birrintzailea botatzen dio kamerari. Ez du gustuko tresnaren zarata, partidua jokatzen ari den bitartean. *L’empire de la perfection*-ek haren keinuen artxiboa eskaintzen digu